

RADNÓTI MIKLÓS
TAJTÉKOS ÉG

Versek

RÉVAI

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2015
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5531-41-5 (online)
MEK-13665

TARTALOM

Hispánia, Hispánia	Rejtettek
Federico Garcia Lorca	Rímpárok holdas éjszakán
Ősz és halál	Száll a tavasz...
Nyugtalan órán	Egyszer csak
Trisztánnal ültem...	Éjszaka
Csütörtök	Virágének
A „Meredek út” egyik példányára	Októbervégi hexameterek
Koranyár	Kecskék
Dal	Téli napsütés
Szerelmes vers	Negyedik Ecloga
Alkonyat	Tétova óda
Két töredék	Kolumbusz
Lángok lobognak...	Ifjuság
Együgyű dal a feleségről	A félelmetes angyal
Mint a halál	Páris
Tajtékos ég	A mécsvirág kinyílik
Talán...	Nyugtalan éj
Emlékeimben...	Mint észrevétlenül
Tarkómon jobbkezeddel	Ötödik Ecloga
Veresmart	Nem tudhatom...
Eső esik. Fölszárad...	Gyerekkor
Az undor virágaiból	Nem bírta hát...
Mivégre	Papírszeletek
Két karodban	Ó, régi börtönök
Második ecloga	Zsivajgó pálmafán
Péntek	Sem emlék, sem varázslat
Csodálkozol barátném...	A bujdosó
Harmadik ecloga	Majális
Zápor	Álomi táj
Csak csont és bőr és fájdalom	Töredék
Nyugtalan őszi	Levél a hitveshez
Hasonlatok	Hetedik Ecloga
Naptár	Nyolcadik Ecloga
Ha rámfigyelsz...	Erőltetett menet
Egy verselőre	A la recherche
Bájos	

Hispánia, Hispánia

Két napja így zuhog s hogy ablakom nyitom,
Páris tetői fénylenek,
felhő telepszik asztalomra
s arcomra nedves fény pereg.

Házak fölött, de mélyben állok mégis itt,
rámsír az esővert korom,
s szégyenkezem e lomha sártól
s hírektől mocskos alkonyon.

Ó suhogó, feketeszárnyu háború,
szomszédból szálló rémület!
nem vetnek már, nem is aratnak
és nincsen ott többé szüret.

Madárfió se szól, az égből nap se tűz,
anyáknak sincsen már fia,
csupán véres folyóid futnak
tajtékosan, Hispánia!

De jönnek új hadak, ha kell a semmiből,
akár a vad forgószelek,
sebzett földekről és a bányák
mélyéről induló sereg.

Népek kiáltják sorsodat, szabadság!
ma délután is érted szállt az ének;
nehéz szavakkal harcod énekelték
az ázottarcu párisi szegények.

1937

Federico Garcia Lorca

Mert szeretett Hispánia
s versed mondták a szeretők, -
mikor jöttek, mást mit is tehettek,
költő voltál, - megöltek *ők*.
Harcát a nép most nélküled víjja,
hej, Federico García!

1937

Ősz és halál

Nagy Etel emlékének

Hány súlyos őszt és hány halált,
halálok vad sorát értem meg eddig én!
a süppedő avar szagával mindig
tömjén is száll felém.

Száll? inkább csak lejt, szalad,
míg rá nem hull a hó,
földönfutó és tömzsi páros illat,
kettős búcsuztató!

Az alkony most is két emléket ringat,
a földrehulló nyár futó szagát
s egy jámbor illatét...
lejtett utánad az, mikor a hűtlen ég
tested a hűvös földnek adta át.

*

Az erdő vetkezik
és síkos már a rét,
körötted hét szép csillag ég,
hét csillag ég körötted és
tested körül most hirtelen
suhogó kört szalad
hét bársonyos vakond a föld alatt.

*

Ó, honnan táncoltál a fényre te?
falak tövéből, nyirkos, mély sötétből!
S miféle szárnyas akarat emelt?
mit láthattál, micsoda égi jelt?
S mi lett belőled, mondd?
te lélekűzte test,
te röppenő és dobbanó!
a gyertyák lángja és a friss
lehellet táncol most helyetted s - érted is.

Mi lett belőled lélekűzte test?
te dobbanó és röppenő!
ki könnyü voltál, mint a szellő,
súlyos vagy, mint a kő.

*

Most rejt a föld.
S nem úgy, mint mókust rejti odva,
vagy magvait a televény
csak télen át, -
örökre! mint emlékedet
e tépett költemény.

1939

Nyugtalan órán

Magasban éltem, szélben, a nap sütött,
most völgybe zárod tört fiad, ó hazám!
Árnyékba burkolsz, s nem vigasztal
alkonyi tájakon égi játék.

Sziklák fölöttem, távol a fényes ég,
a mélyben élek, néma kövek között.
Némuljak én is el? mi izgat
versre ma, mondd! a halál? - ki kérdi?

ki kéri tőled számon az életed,
s e költeményt itt, hogy töredék maradt?
Tudd hát! egyetlen jaj se hangzik,
sírba se tesznek, a völgy se ringat,

szétszór a szél és - mégis a sziklaszál
ha nem ma, - holnap visszadalolja majd,
mit néki mondok és megértik
nagyranövő fiak és leányok.

1939 jan. 10

Trisztánnal ültem...

Trisztánnal ültem egyszer ott a part fölött,
hány éve már?
hisz akkor ép a Kingen hősködött!
Vörösborunk világított az asztalon,
feljött a hold.
A vízre csillagok csorogtak,
mert este volt.

„Matróz lehetnél” - szólt, - „szélfúttá, tiszta szív,
s élhetnél ott
az alkonyok s a tenger kék között!”
Az *is* vagyok, - nevettem, ó a költő
minden lehet!
és minden is, mit szónokolsz,
mindjárt varázsolok: huhh! s azt sem tudod
hol kél a nap, hogy merre van kelet!

„Jó, jó, tudom. De tudod-é?” Tudom!
„Dehogyan tudod!” -
nézett rám megvetően s kezét fölemelé:
„ott arra távol, - még távolabb,
a Kettős Zátonyok felé
szigetek ringatóznak, fényes bóbíták.
S közöttük Borneo, mint egy sötét virág!

„Odamegyünk!” - Hörpintett. „Jössz velünk?
olyat se láttál még, te zöld varázsló!”
Borát kiissza, pohara talpa csattan.
Elképzelem, - feleltem és maradtam.

Elment s szigetek intettek feléje
a Kettős Zátonyoknál, fényes bóbíták.
És intenek azóta folyton,
s mint egy sötét virág,
közöttük Borneo is integet.

S az ég a tengert tükrözi,
a tenger az eget.

1939

Csütörtök

New-Yorkban egy kis szállodában
hurkot kötött nyakára T,
ki annyi éve bolyg hazátlan,
tovább bolyonghat-é?

Prágában J M ölte meg magát,
honában hontalan maradt,
P R sem ír egy éve már,
talán halott egy holt gyökér alatt.

Költő volt és Hispániába ment,
köd szállt szemére ott, a bánaté;
s ki költő és szabad szeretne lenni,
egy fényes kés előtt kiálthat-é?

Kiálthat-é a végtelen előtt,
ha véges útja véget ért;
a hontalan vagy láncon élő
kiálthat-é az életért?

Mikor harapni kezd a bárány
s a búgó gerle véres húson él,
mikor kígyó fütyül az úton,
s vijjogva fujni kezd a szél.

1939 máj. 26

A „Meredek út” egyik példányára

Költő vagyok és senkinek se kellek,
akkor se, hogyha szótlán dűnnyögök:

~ - ~ - ~ - se baj, hisz énekelnek
helyettem kandi ördögök.

S higgyétek el, higgyétek nékem el,
joggal legyen az óvatos gyanu!
költő vagyok, ki csak máglyára jó,
mert az igazra tanu.

Olyan, ki tudja, hogy fehér a hó,
piros a vér és piros a pipacs.
És a pipacs szöszöske szára zöld.

Olyan, kit végül is megölnek,
mert maga sosem ölt.

1939 jún. 1

Koranyár

1

Kis réten ülök, vállig ér a fű
s zizegve ring. Egy lepke kószál.
S zizegve bomlik bánatom, a nap
felé az útról könnyü por száll.

Leül a fű is, fényes szél taszítja,
az égi kékség ráncot vet fölöttem,
apró neszek s apró szöszök repülnek
a fák közt, merre verset írva jöttem.

2

Szavak érintik arcomat: kökörtcsin, -
suttogom, - s te csillogó, te kankalin,
Szent György virága, Péter kulcsa te!
hullámos folt az árok partjain!

S ha elvirítsz, majd jön helyedre más,
törökszegfű jön, apró villanás!

3

Fölálllok és a rét föláll velem.
A szél elült. Egy kankalin kacsint.
Elindulok s a másik oldalon
a hullószirmu törpe körtefák
hirdetik, hogy úgyszincs irgalom.

4

De jön helyükre más. Megyek
és jön helyemre más. Csak ennyi hát?
akárha vékony lába tűnő csillagát
a hóban ittfeledné egy madár...

Micsoda téli kép e nyárra készüléskben!
és szinte pattog újra már a nyár.

*

Bokor mozdul s a fúvó napsugáron
egy kismadár megrémült tolla száll.

1939 jún. 4

Dal

Búbánattól ütötte
járálok most naponta
házamban számüzötten;

s oly mindegy merre, meddig,
jövök, megyek, vagy ülök,
hisz ellenem sereglük
az égi csillag is,

az égi csillag is
felhő mögé buvik,
sötétben bukdosom
a szittyós partokig,

a szittyós partokig
már senki sem kísér,
már régen nem kísér
a táncos szenvedély,

már régen nem követ
a bársonyorrú őz,
mocsárban lábalok,
szinéről száll a gőz,

szinéről száll a gőz
és egyre süppedek,
fölöttem nedvesen
egy kondorpár lebeg.

1939 jún. 7

Szerelmes vers

Ott fenn a habos, fodor égen a lomha nap áll még,
majd hűvösen int s tovaúszik.
És itt a szemedben a gyöngyszinü, gyöngye verőfény
permetegén ragyog által a kék.
Sárgán fut az ösvény,
vastag avar fedi rég!

Mert itt van az ősz. A diót leverik s a szobákban
már csöppen a csönd a falakról,
engedd fel a válladon álmodozó kicsi gerlét,
hull a levél, közelít a fagy és
eldől a merev rét,
hallod a halk zuhanást.

Ó évszakok őre, te drága, szelíd, de szeretlek!
s nem szeretek már soha mást.

1939 okt. 2

Alkonyat

Hanga, - mondom, nézd, az hanga ott,
jól nézd meg, ritka erre.

Hanga? - kérdi s odanéz a gyermek.
A füvek vékonyka hangon énekelnek.

Hallod? - kérdezem. - Mit? - kérdi nagy, kerek
szemmel a gyermek.

Apró, arany láng ugrik,
nézd csak, fecskefű! - kiáltok.

A *fecske hű?* - csodálkozik, -
hisz ősszel Afrikába vándorol!

S elhallgat. Hallgatok már én is.
Az estikék kinyílnak körbe mégis.

Hallgatok, pedig szívemben nő az árnyék.
A gyermek futna már,
de illedelmes. És unottan áll még.

1939 nov. 6

Két töredék

1

Az este loccsant és a hosszú fák
elúsztak benne s már a köd mögött
az ébredő Nagy Medve dörögött,

sötét lett és téged se látlok itt,
pedig mellettem állsz e lomb alatt,
de elrepülsz, kibontod szárnyaid.

Már tested sincsen. Angyal vagy talán?
hiába hagysz itt, visszatérsz, tudom.
Már tested sincs? rád is szítal a köd
s megöszíti hajad a homlokod fölött.

2

S mint bánya mélyén rejlő barnaszén,
úgy rejtezik a lomb is most a ködben,
megbillen néha és arcomba csöppen
egy-egy sötét csöpp róla hűvösen.

Gondolj a köd mögé! - borzongatom magam,
örülj, hogy a világ most ködbe öltözött
és semmit se látsz! - Semmit se látnék?

Hiába ringat és hiába leng felém
a fényes gombaillat, ó jaj!
hiába áll körém a köd!

Hűvös, rothadó avarban állok,
kibomló látomásaim között.

1939 nov. 23

Lángok lobognak...

Lángok lobognak és kihúnynak lassan s mindörökre
katonák lelke száll most a fényes délkörökre;
egyforma lelkek! ó, mindegy, hogy ez, vagy az ki volt, mi volt,
míg itt a hőség hajlong, amott a fagy sikolt;
a hánykódó hajók ágyúinál honvágytól részeg
és sárga félelemtől rókázó tengerészek!
aknák lebegnek mindenütt, virraszt az érzékeny halál
s dagálykor néha síkos testével partraszáll;
holt férfiak kísérik ringva és széttépett delfinek,
a hajnal ott is fölkel, de nem kell senkinek;
egy gép dörögve száll az égen és sötét árnyéka lenn
némán kíséri röptét a sanda tengeren;
örvény sziszeg felé, jelek szaladnak szét a víz felett,
a zátony vért virágzik tüskés koral helyett;
egész nap bög a vész, olaj csorog a pontos gépeken,
mögöttük vak düh bujkál s visszhangzó félelem,
majd füstbe fúl a nap s akár a hosszuszárú fájdalom,
úgy hajladoz a hold már a másik oldalon
s lángok lobognak és kihúnynak lassan s mindörökre
katonák lelke száll most a fényes délkörökre.

1939 dec. 20

Együgyű dal a feleségről

Az ajtó kaccan egyet, hogy belép,
topogni kezd a sok virágcserep
s hajában egy kis álmos szőke folt
csipogva szól, mint egy riadt veréb.

A vén villanyzsinór is felrikolt,
sodorja lomha testét már felé
s minden kering, jegyezni sem birom.

Most érkezett, egész nap messze járt,
kezében egy nagy mákvirágszirom
s elúzi azzal tőlem a halált.

1940 jan. 5

Mint a halál

Csönd ül szívemen és lomha sötét takar,
halkan koccan a fagy, pattog az erdei
út mentén a folyó, tükre sajogva megáll
s döfködi partját.

Meddig tart ez a tél? fázik a föld alatt
rég, szép szeretők csontja s el is reped.
Mély barlangja ölén borzas a medve, jajong,
sír a kis őz is.

Sírdogál a kis őz, ónos a téli ég,
felhők rojtja libeg, fúja hideg sötét,
meg-megvillan a hold, szálldos a hószinü rém
s rázza a fákat.

Lassan játszik a fagy s mint a halál komoly,
jégből gyöngé virág pattan az ablakon,
hinnéd, csipke csak és súlyosan omlik alá,
mint a verejték.

Így lépdelget eléd most ez a versem is,
halkan toppan a szó, majd röpül és zuhan,
ép úgy mint a halál. És suhogó, teli csönd
hallgat utána.

1940 febr. 27

Tajtékos ég

Tajtékos égen ring a hold,
csodálkozom, hogy élek.
Szorgos halál kutatja ezt a kort
s akikre rálel, mind olyan fehérek.

Körülnéz néha s felsikolt az év,
körülnéz, aztán elalél.
Micsoda ősz lapul mögöttem újra
s micsoda fájdalomtól tompa tél!

Vérzett az erdő és a forgó
időben vérzett minden óra.
Nagy és sötétlő számokat
írkált a szél a hóra.

Megértem azt is, ezt is,
súlyosnak érzem a levegőt,
neszekkel teljes, langyos csönd ölel,
mint születésem előtt.

Megálllok itt a fa tövében,
lombját zúgatja mérgesen.
Lenyúl egy ág. Nyakonragad?
nem vagyok gyáva, gyöngye sem,
csak fáradt. Hallgatok. S az ág is
némán motoz hajamban és ijedten.
Feledni kellene, de én
soha még semmit sem feledtem.

A holdra tajték zúdúl, az égen
sötétzöld sávot von a méreg.
Cigarettdát sodrok magamnak,
lassan, gondosan. Élek.

1940 jún. 8

Talán...

Talán ha gyermek lennék újra...
Vagy tán bolond lehetnék?

A világ egyre tágasabb.
Már játszanék, lebegnék,
már újra tűz a nap,
már fényben ég a távol.

A rend hálója enged,
majd újra összezárul.

*

Gyermek lennék, ámde fáj az emlék.
Csalán csíp, apró ujjaimban szálna.
S az eperfán nagyon magas a lomb.

Vagy talán szíves bolond lehetnék
s élhetnék fenn a sárga házban sárga
virágok közt, nyakamban kis kolomp...

S csak nézelődöm. Itt az árok.
Járok, tünődöm, állok, újra járok.
És egyre hosszabb telekre várok.

Palinódia

És mégse hagyj el karcsu Ész!
ne éljek esztelen.
Ne hagyj el meggyalázott,
édes Értelem.

Ne hagyj el, hadd haljak merész
és tiszta, szép halált,
akár az Etna kráterébe hulló
mosolygó Empedoklész!

1940. júl. 12

Emlékeimben...

Emlékeimben lépdelő virágok...
meglebbenő esőben álldogálok,
két nő jön nedves, villogó fogakkal,
majd két galamb. Kövér,
fontoskodó begyük egész a földig ér.

Egy éve már. Senlis felé az úton,
langy, esős alkonyat volt s furcsa módon
egy pillanatra boldog voltam újra;
köröttem zöld falak,
páfrányos erdők hajladoztak hallgatag
s Ermenonville felől a fiataalka
nyíres futott elénk, akár egy balga
fehérszoknyás kislány s a fordulónál
katona állt a sár
felfénylő fodrain. Foga közt rózsaszál.

Az égen mintha fényesség suhanna...
Gyula ült szemközt és szelíd Zsuzsanna,
mellettem Fanni, kék szemén a tájék
vonult s fejünk fölött
a gépkocsi vidám sörénye röpködött
s estére várt reánk a drága Páris.
Elzúgott arra már a gyors halál is
azóta és megszédte tarka csokrát.

A nyíres még meleg
holtak közt véresen s pirulva ténfereg
s a katona, hús verem hős lakósa
hanyatt fekszik s szivéből hajt a rózsza.
Hazája ég. A lángok közt tűnődő
temetők ringanak,
körül görcshúzta fák és izzadó falak.

Fölöttük kormosan csak ég az ég is,
a csillagok megjönnek este mégis
s harmattal rívó hajnalok szaladnak
a néma nap felé.
Ha kérdeném, a táj vajjon felelne-é?

Emlékeimben lépdelő virágok...
meglebbenő esőben álldogálok;
asszonyhad jő az úton gyermekekkel,
fölöttük égi füst,
felhőfodor. Már oszlik. Könnyü és ezüst.

1940

Tarkómon jobbkezeddel

Tarkómon jobbkezeddel feküdtem én az éjjel,
a nappal fájhatott még, mert kértelek, ne vedd el;
hallgattam, hogy keringél a vér ütőeredben.

Tizenkettő felé járt s elöntött már az álom,
oly hirtelen szakadt rám, mint régesrégén, álmos,
pihés gyerekkoromban s úgy ringatott szelíden.

Meséled, még nem is volt egészen három óra,
mikor már felriadtam rémulten és felültem,
motyogtam, majd szavaltam, süvöltve, érthetetlen,
a két karom kitártam, mint félelemtől borzas
madár rebbenti szárnyát, ha árnyék leng a kertben.
Hová készültem? merre? milyen halál ijesztett?

Te csittitottál drága s én ülve-alva türtem,
s hanyattfeküdtem némán, a rémek útja várt.
S továbbálmodtam akkor. Talán egy más halált.

1941 ápr. 6

Veresmart

Megcsöndesült az út és rajta mint
egy terhes asszony, holló billeg át.
Sóhajt az út, - no végre holló!
és ellocsogja néki bánatát.

Hallgatja őt a megsebzett vetés,
a harcra tört vidék pillája rebben,
még nem felejtett, bár az alkonyat
altatja egyre s folyton édesebben.

Apró veremben apró akna bú,
méregtől csillog, szétröppenne, de
már nem merészel. Őrzi rosszalón
a káposzták sötét tekintete.

S a bölcsrekókadt napraforgók
mögött és ott az ifju fák tövén
acélkék köd lebeg vízszintesen:
a vérre váró sűrű drótsövény.

De hajnalban, ha harmat üli meg
(szelíd gyújtózsínór a szára)
nagy óvatosan közte kúszik el
s kinyit a tök arany virága.

S a csönd majd újra permetezni kezd,
a sáncok ormán néha gólya áll,
a futóárok nyúl tanyája ma
s már holnap átszánt rajta Flórián.

És visszatérnek mind a mívészek,
aki takács volt, újra szőni fog
és éjjel szép fonállal álmodik,
míg fel nem keltik gyöngyös hajnalok.

S az asszonyok is hajladoznak újra,
lábuknál nődögél egy új világ,
hiú, mákszínruhás lányok zajongnak
s kicsiny fiúk, kis öklelő gidák.

S a föld bölcs rendje visszatér, amit
ó csillagok szakállas fénye áztat;
állatok s kalászkok rendje ez, nehéz
s mégis szelíd szolgálati szabályzat.

1941 jan. 17

Eső esik. Fölszárad...

Eső esik. Fölszárad. Nap süt. Ló nyerít.
Nézd a világ apró rebbenéseit.

Egy műhely mélyén lámpa ég, macska nyávog,
vihogva varnak felhőskörmű lányok.

Uborkát esznek. Harsan. S csattog az olló.
Felejtik, hogy hétfő s kedd oly hasonló.

A sarkon túl egy illatszerárus árul,
a hitvesét is ismerem szagárul.

Elődje vén volt már. Meghalt. S mint bárki mást,
csak elfeledték. Akár a gyökvonást.

Feledni tudnak jól. A tegnapi halott
szíveikben mára szépen megfagyott.

Egy ujságlap repül: most csákót hord a szél.
Költőt is feledtek. Ismerem. Még él.

Még kávéházba jár. Látom hébe-korba,
sötét ruhája válla csupa korpa.

Mit írjak még e versben? Ejtsem el talán,
mint vén levelét a vetkező platán?

Hisz úgyis elfelejtik. Semmi sem segít.
Nézd a világ apró rebbenéseit.

1941 jan. 30

Az undor virágaiból

Egy hírlapíróra

Úgy nyögdécseltél, panaszkodtál, nyavalyogtál,
mint aki már nem is él.
Szántalak is, hisz rút, fecsegő humanista vagyok csak,
könnyen békülök én.
Meggyógyultál és nyakig ülsz te megint a mocsokban
és amit írsz, újra
nagy pofonért kiabál.
Most is hát kiderült, hogy joggal utáltalak eddig:
elvihetett volna
s undorodott a halál.

1941 febr. 11

Mivégre

Felnőtt vagy, - szólok undorodva néha,
és nem segíthetsz rajta, lásd be végre.
Térj vissza, - szól egy hang ilyenkor,
csak ülj a földre és beszélj az égre.
Nem tudsz már? - kérdi s mintha rína.
A szék lábától, nézd csak! balra Kína
és jobbra lóherés, örök vadászmezők.
Ó, hol vagy régi, indiáni gög?
Nem érdekel már, honnan fú a szél? -
Az ember egyre vénül, verset ír, tanít...
„Csak ülj a földre és beszélj az égre.”
S nem ül le. S nem beszél.
Felnő és azt se tudja, hogy mivégre.

1941 márc. 15

Két karodban

Két karodban ringatózom
csöndesen.

Két karomban ringatózol
csöndesen.

Két karodban gyermek vagyok,
hallgató.

Két karomban gyermek vagy te,
hallgatlak.

Két karoddal átölelsz te,
ha félek.

Két karommal átölellek
s nem félek.

Két karodban nem ijeszt majd
a halál nagy
csöndje sem.

Két karodban a halálon,
mint egy álmon
átesem.

1941 ápr. 20

Második ecloga

Repülő:

Jó messzi jártunk éjjel, dühömben már nevettem,
méhrajként zümmögött a sok vadász felettem,
a védelem erős volt, hogy lődöztek barátom,
míg végül új rajunk feltűnt a láthatáron.
Kis híja volt s leszednek s lenn összesöprögetnek,
de visszajöttem nézd! és holnap újra retteg
s pincékbe bú előlem a gyáva Európa...
no, hagyjuk már, elég! Irtál-e tegnap óta?

Költő:

Irtam, mit is tehetnék? A költő ír, a macska
miákol és az eb vonít s a kis halacska
ikrát ürít kacéran. Mindent megírok én,
akár neked, hogy fönn is tudd hogy' élek én,
mikor a robbanó és beomló házsorok
között a vérekes hold fénye támolyog
és feltüremlenek mind, rémülten a terek,
a lélekzet megáll, az ég is émelyeg
s a gépek egyre jönnek, eltűnnek s újra mint
a hörgő őrület lecsapnak újra mind!
Irok, mit is tehetnék. S egy vers milyen veszélyes,
ha tudnád, egy sor is mily kényes és szeszélyes,
mert bátorság ez is, lásd, a költő ír, a macska
miákol és az eb vonít s a kis halacska -
s a többi... És te mit tudsz? Semmit! csak hallgatod
a gépet s zúg füled, hogy most nem hallhatod;
ne is tagadd, barátod! és összenőtt veled.
Miről gondolkodol, míg szállsz fejünk felett?

Repülő:

Ne vess ki. Félek ott fönn. S a kedvesemre vágyom
s lehunyva két szemem, heverni lenn egy ágyon.
Vagy csak dudolni róla, fogam közt szűrve, halkán,
a kandinmélyi vad és gőzös zürzavarban.
Ha fönn vagyok, lejönnék! s lenn újra szállni vágyom,
nincs nékem már helyem e nékem gyúrt világon.
S a gépet is, tudom jól, túlzottan megszerettem,
igaz, de egy ütemre fájunk fönn mind a ketten...
De hisz tudod! s megírod! és nem lesz majd titok,
emberként éltem én is, ki most csak pusztítok,
ég s föld között hazátlan. De jaj, ki érti meg...
Irsz rólam?

Költő:

Hogyha élek. S ha lesz még majd kinek.

1941 ápr. 27

Péntek

Az április megőrült,
még nem sütött a nap,
egy hétig folyton ittam,
így lettem józanabb.

Az április megőrült,
fagyot suhint ma rád,
egy író ír s hetente
eladja a hazát.

Az április megőrült,
csikorgó hó esett,
sokan már elfutottak
s a szívük megrepedt.

Az április megőrült,
vonít a fagy felett,
három barátom elment
s mindhárom elveszett.

Az április megőrült,
vad zápor hullt időnként,
az egyik él, bolond,
s nem sejti, hogy mi történt.

Az április megőrült,
s kiöntött sok folyó,
a másik, az nem él már,
agyában két golyó.

Négy napja, hogy megölték.
A harmadik fogoly.
Gyümölcseink lefagynak.
Szájam körül mosoly.

Vigyázz magadra, - hallom,
hogy mindent megtorolj!

1941 máj. 18

Csodálkozol barátném...

Csodálkozol barátném, - miért vagyok sovány,
világok gondja rajtam, világok gondja fáj.
Vajúdik fönn a hegység, a hágók omlanak,
és itt e völgyben is már repednek a falak.
S holnapra tán a szőke tehénkéek nem lelik
a langyos aklot este s kinn bögnék reggelig,
amíg a gazda mocskos, kis árkokban lapul,
s fölötte érthetetlen rend és halál az úr.
És árván üldögélnek, erdőkbén, fák alatt,
idegen pitvarokban, a hűvös hold alatt
a vérük váró csöndes, magános asszonyok,
sápadtan ülnek s érzik, a gyomruk hánytorg
s dalolnak összegyűlvén, akár az angyalok.
Ó, bárha azt hihetném, futóbolond vagyok,
rögeszmém között ím lobogva futkosok,
de háború van, látod s utána rom, mocsok
marad csak és oly mindegy: átélem? meghalok?
az álom nem vigasztal, a hulló hajnalok
ébrednek folyton, soványabb így leszek,
a fény fáradt szememben fájdalmasan rezeget,
s mosolygok néha mégis, mosolygok néha, mert
a földbebútt mag is csak örül, hogy áttelelt.
Rád gondolkodok barátném s szerelem, szerelem,
egy tigrisléptű álmos szeszély játszik velem.

1941 máj. 20

Harmadik ecloga

Pásztori Múzsám, légy velem itt, bár most csak egy álmos kávéházban ülök, odakinn fut a fény, a mezőkön némán túr a vakond, kis púpjai nőnek a földnek és széptestü, fehérfogu barna halászsok alusznak hajnali munka után a halas ladikok sikos alján.

Pásztori Múzsám, légy velem itt is e városi berken, hét ügynök ricsajoz, de e hét se riasszon el innen, most is, hidd el, a gond üli szívüket, árva legények... s nézd azokat jobbról, mind jogtudor és furulyázni nem tud ugyan közülük már senki, de hogy szivaroznak!

Légy velem itt! tanítok s két óra között berohantam elmélkedni a füst szárnyán a csodás szerelemről. Mint a kiszáradt fát egy kancsali, csöppnyi madárfütty, ujrászül, azt hittem s fölemelt a magasba, az ifju régi tetőkre, a vágy kamaszos vadonába röptett.

Pásztori Múzsá, segíts! Most róla rikoltnak a hajnal kürtjei mind! párás teli hangon zengik alakját, hogy süt a teste, szemén hogy villan a nyurga mosolygás, ajkán táncos, okos léptekkel hogy jön a sóhaj, hogy mozdul, hogy ölel, hogy nézi a holdat az égen!

Pásztori Múzsá, segíts! szerelemről zengjem a dalt már, karmol folyton a bú, új fájdalom úz a világban, mindig, újra csak új! elpusztulok itt hamar én is.

Görbén nőnek a fák, sóbányák szája beomlik, falban a téglá sikolt; így álmodom én, ha elalszom.

Pásztori Múzsá, segíts! úgy halnak e korban a költők... csak ránkomlik az ég, nem jelzi halom porainkat, sem nemesívű szép, görög urna nem őrzi, de egy-két versünk hogyha marad... szerelemről írhatok én még? Csillog a teste felém, ó pásztori Múzsá, segíts hát!

1941 jún. 12

Zápor

Jókor menekülsz! A patak csupa bánat.
Felborzad a szél. Kiszakadnak a felhők.
Csattanva lezúdul a zápor a vízre.
Elporlik a csöpp. Nézek utánad.

Elporlik a csöpp. De a test csak utánad
nyújtózik, az izmok erős szövedéke
még őrzi a vad szoritást, a szerelmet!
Emlékezik és gyötri a bánat.

Úgy gyötri a testet utánad a bánat,
úgy röppen a lélek utánad, elébed,
ó, semmi, de semmire már! ez a zápor
sem mossa le rólam a vágyat utánad.

1941 júl. 2

Csak csont és bőr és fájdalom

Babits Mihály halálára

1

Látjátok, annyi szenvedés után most
pihen e hűvös, barna test.
Csak csont és bőr és fájdalom.
S akár a megtépett, kidólt fatörzs
évgyűrűit mutatja,
bevallja ő is gyötrött éveit.
Csak csont és bőr e test.
De most a nemzeté is
csak csont és bőr és fájdalom. Ime,
Balázs, kihez könyörgött, vedd karodba!
Ó, requiem aeternam dona ei... Domine!

2

Szavak jöjjetek köré,
ti fájdalom tajtékai!
ti mind, a gyásztól tompa értelem
homályán bukdosó szavak,
maradatok velem:
gyászold omló *göröngy*,
sírj rá a sírra most!
jöjj, könnyü testü *fátyol*,
ó, takard be,
s akit már régen elhagyott a hang, -
gyászold meg őt, te konduló *harang*,
lebegő *lélek* és gömbölyü *gyöngy*,
s gyászolj megint
te csilla szó, te *csillag*,
te lassu pillantásu szó, te *hold*,
s ti többiek! ti mind!

3

Tudtuk már rég, minden hiába, rák
marcangol és szemedben ott ragyog
egy messzi és örök dolgokból font világ,
s hogy oly időtlen vagy te, mint a csillagok.

Tudtuk, hogy meghalsz, tudtuk s mégis oly
árván maradtunk most a Múvel itt.
Nagysága példa. És magasság.
És szédület. Szívet dobogtató.

4

Ki nézi most tollat fogó kezünket,
ha betegen, fáradtan is, de mégis...
ki lesz az élő Mérték most nekünk?
Hogy összetörte már a fájdalom,
nézd, ezt a költeményt is.

Mit szólnál hozzá? - lám az eljövő
költőnek is, ki félve lép még,
most már a Mű a mérték.

S nem érti árvaságunk,
ha bólíntunk: halott már...
nem ismert téged, ágyadnál nem ült,
s nem ült az asztalodnál.

Nem tudja majd, mi fáj...
s nem kérdi és nem kérdik tőle sem, -
mint egymástól mi, - évek óta már,
mint jelszót, hogy: „ki járt kint nála?”
Ki tudja mondd, hogy van Babits Mihály?”

5

Halott keze nem fogja már a tollat,
béhunyt szeme nem lát több éjszakát.
Örök világosság, kibomló égi láng
röppen felé a földi füstön át.

1941

Nyugtalan őszi

Vasszinü, vad lobogói közül
nyugtalanul gomolyog ki a nap,
gőzei dőlnek; az ellebegő fény
hulló ködbe harap.

Borzas a felleg, az ég tükörét már
fodrozza a szél, a kék tovaszáll.
Felsikító betűt ír alacsony röpkéléssel
s készül a fecskemadár.

Nyugtalan őszi, emelkedik,
süllyed a lombon a rozsda,
hűvös az égi lehellet;
nem melegít, csak füstöl az ég,
csak sóhaja van ma a napnak.

Gyík surran a nagy temetők fala mellett
s húsraboló dühe dong,
izzik az őszi nyalánk darazsaknak.

Férfiak ülnek az árkok
partjain és a halál
mély tüzeit figyelik,
szálldos a vastag avar szaga már.

Szálldos az úton a láng
s lebben! fele fény, fele vér!
lebben a szélben az égő
barna levél.

És súlyos a fűt, a kacsok zsugorodnak,
zörren a sárga virágok
szára, a mag kipereg.

Úszik az alkonyi ködben a rét
s a távoli, vad szekerek
zörgése lerázza a fák
maradék levelét.

Aludni tér a vidék,
száll a halál fehér,
szép suhanással, az ég
dajkálja a kertet.
Hajadban nézd! arany őszi levél,
ág sírt feletted.

Ó, de te lobbanj föl az ősz, a halál fölé,
s emelj föl engem is Édes;
légy szerelemre okos ma,
csókra okos, álmra is éhes.

Szeress vidáman, ne hagyj el, az álom
sötét egébe is zuhanj velem.
Aludjunk. Alszik már odakinn a rigó,
avarra hull le ma már a dió,
nem koppan. S bomlik az értelem.

1941 okt. 10

Hasonlatok

Olyan vagy, mint egy suttogó faág,
ha rámhajolsz,
s rejtelmes ízű vagy,
olyan vagy, mint a mák,

s akár a folyton gyűrűző idő,
oly izgató vagy,
s olyan megnyugtató,
mint sír felett a kő,

olyan vagy, mint egy vélem nőtt barát
s nem ismerem ma sem
egészen még nehéz
hajadnak illatát,

és kék vagy olykor s félek, el ne hagyj,
csavargó, nyurga füst -
és néha félek tőled én,
ha villámszínű vagy,

s mint napsütötte égiháború:
sötétarany, -
ha megharagszol, ép
olyan vagy, mint az *ú*,

mélyhangu, hosszan zengő és sötét,
s ilyenkor én
mosolyból fényes hurkokat
rajzolgatok köréd.

1941 nov. 16

Naptár

Január

Későn kel a nap, teli van még
csordúltig az ég sűrű sötéttel.
Oly feketén teli még,
szinte lecseppen.
Roppan a jégen a hajnal
lépte a szürke hidegben.

Február

Ujra lebeg, majd letelepszik a földre,
végül elolvad a hó;
csordul, utat váj.
Megvillan a nap. Megvillan az ég.
Megvillan a nap, hunyorint.
S íme fehér hangján
rábéget a nyáj odakint,
tollát rázza felé s cserren már a veréb.

Március

Lúdbörzik nézd a tócsa, vad,
vidám, kamaszfiús
szellőkkel jár a fák alatt
s zajong a március.
A fázós rügy nem bújt ki még,
hálót se sző a pók,
de futnak már a kiscsibék,
sárgás aranygolyók.

Április

Egy szellő felsikolt, apró üvegre lép
s féllábon elszalad.
Ó április, ó április,
a nap se süt, nem bomlanak
a folyton nedvesorru kis rügyek se még
a füttyös ég alatt.

Május

Szirom borzong a fán, lehull;
fehérlő illatokkal alkonyul.
A hegyről hűvös éj csorog,
lépkednek benne lombos fasorok.
Mebú a fázós kis meleg,
vadgesztenyék gyertyái fénylenek.

Június

Nézz csak körül, most dél van és csodát láatsz,
az ég derüs, nincs homlokán redő,
utak mentén virágzik mind az ákác,
a csermelynek arany taréja nő
s a fényes levegőbe villogó
jeleket ír egy lustán hősködő
gyémántos testü nagy szitakötő.

Július

Düh csikarja fenn a felhőt,
fintorog.
Nedves hajjal futkároznak
meztélábas záporok.
Elfáradnak, földbe búnak,
este lett.
Tisztatestü hőség ül a
fényesarcu fák felett.

Augusztus

A harsány napsütésben
oly csapzott már a rét
és sárgáll már a lomb közt
a szép aranyranét.
Mókus sivít már és a büszke
vadgesztenyén is szúr a tüske.

Szeptember

Ó hány szeptembert értem eddig ésszel!
a fák alatt sok csilla, barna ékszer:
vadgesztenyék. Mind Afrikát idézik,
a perzselőt! a hűs esők előtt.
Felhőn vet ágyat már az alkonyat
s a fáradt fákra fátylas fény esőz.
Kibomló konttyal jő az édes ősz.

Október

Hűvös arany szél lobog,
leülnek a vándorok.
Kamra mélyén egér rág,
aranylik fenn a faág.
Minden aranysárga itt,
csapzott sárga zászlait
eldobni még nem meri,
hát lengeti a tengeri.

November

Megjött a fagy, sikolt a ház falán,
a holtak foga koccan. Hallani.
S zizegnek fönn a száraz, barna fán
vadmirtuszok kis őszi bozontjai.
Egy kuvik jóslatát hullatja rám;
félek? Nem is félek talán.

December

Délben ezüst telihold
a nap és csak sejlik az égen.
Köd száll, lomha madár.
Éjjel a hó esik és
angyal suhog át a sötéten.
Nesztelenül közelít,
mély havon át a halál.

1941

Ha rámfigyelsz...

Lélekzetem gyorsan tűnő
ködöt lehell az ablakon;
homálya holdja egyre nő,
ahogy magamat faggatom.
Mi hozhat még nekem vigaszt?
Szerelmem is bogozhatatlan,
sugárzik mint a fájdalom
és éjjelenként fölriaszt.

Kabátom belső balzsebében,
épen szívem fölött a tiszta toll.
Rosszkedvem füst ott fenn a nyári égen
s ki gondol rám, ha most az égre néz?
s ki válaszol? magamban van honom.
Ablaknál állok, itthon, s mégis úgy,
mint hullámverte zátonyon
berajzolt testü tengerész.

Kéken lebeg az ég felettem
s ázott esernyők bánata csorog
bennem ma hajnal óta már.
Hiába ég a nap felettem,
lehangol, mint a másnapos szakáll.

Sötét a bánat kútja s mint a jég,
de tükrén mégis ott borzong az ég,
mélységbe hullott életem elé is
így tartja védő két kezét a kék.
A bánat így emel fel égre mégis.

(S nem tart soká. Ha rámfigyelsz,
majd egyre égibb hangot hall füled.
S a végső szó után meséld el,
hogyan bordán roppantott a réműlet.)

1942 jan. 15

Egy verselőre

1. „Költői” verseny

Írj jó verseket és Szentendy lerángat a sárba,
cikkeket ír névvel s névtelenül - levelet.
Ír napilapba, folyóiratokba s ha nem hagyod abba:
rendőrségre szalad s ott melegen beajánl.

2. Világfi

Félre ne értsd, nem szent, Szentendy: világfi. Miért az?
Rágalmaz, gyanúsít, - ámde világfi azért!
Undorodó szegfűt tart ujjai közt, feje búbján
szürke keménykalap ül s öltönye is pepita.

3. Megnyugtatósul

Csússz, mássz lábam alatt, nézd! el se taposlak, - utállak!
Féreg vagy s férget irtani undorodom.

1942 jan. 25

Bájos

Rebbenő szemmel
ülök a fényben,
rózsafa ugrik
át a sövényen,
ugrik a fény is,
gyúlik a felleg,
surran a villám
s már feleselget
fenn a magasban
dörgedelem vad
dörgedelemmel,
kékje lehervad
lenn a tavaknak
s tükre megárad,
jőjj be a házba,
vesd le ruhádat,
már esik is kint,
vesd le az inged,
mossa az eső
össze szívünket.

1942 febr. 1

Rejtettek

Rejtettek sokáig,
mint lassan ért gyümölcsét
levél közt rejti ága,
s mint téli ablak tükrén
a józan jég virága
virulsz ki most eszemben.
S tudom már mit jelent ha
kezed hajadra lebben,
bokád kis billenését
is őrzöm már szívemben,
s bordáid szép ivét is
oly hűvösen csodálom,
mint aki megpihent már
ily lélekző csodákon.
És mégis álmaimban
gyakorta száz karom van
s mint álombéli isten
szorítlak száz karomban.

1942 febr. 20

Rímpárok holdas éjszakán

Az ablakok keresztjén hold csöpög,
a borzas macskák apró ördögök.

A háztetőn a fény aranyburok,
jönnek komor, sötétlő kandurok.

Rezzenve jönnek, vonják lábukat,
hét eb van itt, de távol száz ugat.

S reszel, sikong, mint gép, ha nincs olaj,
ebek fölött a kényes macskajaj.

S nem értik, hogy miért e fájdalom,
miért virágzik fény a házfalon?

S nem értik, - hisz semmit sem ért az eb,
ha fönna a hold egy kissé véresebb.

A macska más; a násszal jóllakik
s árnyat vadászgat vígan hajnalig.

1942 febr. 25

Száll a tavasz...

Előhang az Eclogákhoz

Csúszik a jég a folyón, foltosra sötétül a part is,
olvad a hó, a nyulak meg az őzek lábanyomán már
kis pocsolókban a nap csecsemőnyi sugára lubickol.
Száll a tavasz kibomolt hajjal, heverő hegyek ormán,
tárnák mélyein és a vakondok túrta lyukakban,
fák gyökerén fut, a rügy gyöngéd hónalja tövében,
s csiklandós levelek szárán pihen és tovaszáguld.
S szerte a réten, a domb fodrán, fodros tavakon kék
lánggal lobban az ég.

Száll a tavasz kibomolt hajjal, de a régi szabadság
angyala nem száll már vele, alszik a mélyben, a sárga
sárba fagyottan, alélt gyökerek közt fekszik aléltan,
nem lát fényt odalent, sem a cserjén pöndörödő kis
zöld levelek hadait nem látja, hiába! nem ébred.
Rab. S a rabok feketén gyüröző vad bánata csobban
álmaiban s föld és fagyos éj nehezült a szívére.
Álmodik és mellét nem emelgeti sóhaja sem még,
lent nem pattan a jég.

Néma gyökér kiabálj, levelek kiabáljatok éles
hangon, tajtékzó kutya zengj, csapkodd a habot, hal!
rázd a sörényed, ló! bömbölj bika, ríjj patak ágya!
ébredj már aluvó!

1942 ápr. 11

Egyszer csak

Egyszer csak egy éjszaka mozdul a fal,
beleharsog a szívbe a csönd s a jaj kirepül.
Megsajdul a borda, mögötte a bajra szokott
dobogás is elül.

Némán emelődik a test, csak a fal kiabál.
S tudja a szív, a kéz, meg a száj, hogy ez itt a halál,
a halál.

Mint fegyházban a villany ha kacsint,
tudják bent a rabok s tudja az őr odakint,
hogy az áram mind egy testbe fut össze,
hallgat a körte, a cellán árnyék szalad át,
s érzik ilyenkor az örök, a foglyok, a férgek a perzselt
emberi hús szagát.

1942 ápr. 20

Éjszaka

Alszik a szív és alszik a szívben az aggodalom,
alszik a pókháló közelében a légy a falon;
csönd van a házban, az éber egér se kapargál,
alszik a kert, a faág, a fatörzsben a harkály,
kasban a méh, rózsában a rózsabogár,
alszik a pergő búzaszemekben a nyár;
alszik a holdban a láng, hideg érem az égen;
fölkel az ősz és lopni lopakszik az éjben.

1942 jún. 1

Virágének

Fölötted egy almafa ága,
szirmok hullnak a szádra,
s külön egy-egy késve pereg le,
ráhull a hajadra, szemedre.

Nézem egész nap a szádat,
szemedre hajolnak az ágak,
fényén futkos a fény,
csókra tűnő tünemény.

Tűnik, lehunyod szemedet,
árny játszik a pilla felett,
játszik a gyenge szírommal,
s hull már a sötét valahonnan.

Hull a sötét, de ne félj,
megszólal a néma, ezüst éj;
kivirágzik az égi fa ága,
hold bámul a béna világra.

Nagyvárad, Csapatkórház 1942 aug. 25

Októbervégi hexameterek

Táncosmedrü, fehérnevetésü patak fut a hegyről,
táncol az őszi levél s taraján kisimulva elúszik.
Nézd csak, az árnyban a som fanyar ékszere villog a bokron
s villog a fényben a kis füvek éle öreg remegéssel.
Még süt a nap, de oly érett már, csak a lassu okosság
tartja az égen, hogy le ne hulljon: félti aranyát.
Lassu, okos vagyok én is e lassu, okos ragyogásban,
féltelek én is a tél hidegétől, tűzifa gondja,
téli ruhák vak gondja növekszik, apad szemeidben
s mint a lehellet futja be tükreit, árad az álmos
bánat a kék ragyogásban, a szádon a mondat elalszik
s ébred a csók. Feketén jön a hó, jön a tél, feketélnek
sarkai máris az őszi nagy égnek, a hajnali órák
léptei már sikosak. Gyere hát elaludni az esték
hosszu szakálla alá; nézd, gyermeked is vagyok én, de
felnőtt, nagy fiad és szeretőd, fele gondra is érett,
nemcsak a versre komoly. Fekszünk majd s hallgatom éji
füllel a szíveden alvó gond ütemét a sötétben.
Hallgatom és várok. S mint ifjú gólyafióka
ősszel szállni tanulván meg-megbillen az égen,
forgok a bő heverőn. S lassan tovaszállok a jajjal.
Átveszem és ütemes dobogása elaltat, elalszunk, -
ketten az egy gondol. S míg elkap az álom, az éjben
hallani, csapdos az őszi nedves lobogója sötétben.

1942 szept. 28 - nov. 14

Kecskék

A felhők fátylasodnak,
elejtik színüket már,
a fű között sötétül;
a kis gidák kövérülő
lány teste még világít
s elválnak a sötétül.

Egy szürke kecske állong,
szőrén a fény kialszik,
szemén kigyúl az álom,
nagy tőgyén napsütötte
füvek hatalmas duzzad
s túlnéz a langy karámon.

Feldobja újra habját
az alkony és kilobban
az ég alján eredt vér;
virágot csíp ledéren
egy bak s kétlábra állván
a hold elé nevetgél.

S mint szellem jár a másik,
vigyázva lép a gyeppen,
mekeg s a hangja ében,
szakálla leng s csomóstul
apró, sötét golyókat
szór szerteszét az éjben.

Nagytelekmajor, 1942 nov. 12

Téli napsütés

Az olvadt hó beroskad
és szertesündörög,
kondérok gőzölögnek,
mint bíbor sülttökök.

A jégcsap egyre nyúlik,
a csöppje már nehéz,
egy-egy kis tócsa pattan
s szelíden égrenéz.

S ott fönn az égi polcon
hátrább csuszott a hó,
kevésbeszédű lettem
s ritkán vitatkozó.

Ebédre várok-é, vagy
talán meg is halok?
lélekként szálldosom majd
horzsolván éjt s napot?

Árnyékom rámtekint, míg
borong a téli nap.
Kincstári sapka rajtam,
a nap fején kalap.

1942 dec. 26

Negyedik Ecloga

Költő:

Kérdeztél volna csak magzat koromban...
Ó, tudtam, tudtam én!
Üvöltöttem, nem kell a világ! goromba!
tompán csap rám a sötét és vág engem a fény!
És megmaradtam. A fejem rég kemény.
S tudóm erősödött csak, hogy annyit bögttem én.

A Hang:

S a vörheny és a kanyaró
vörös hullámai mind partradobtak.
Egyszer el akart nyelni, - aztán kiköpött a tó.
Mit gondolsz, mért vett mégis karjára az idő?
S a szív, a máj, a szárnyas két tüdő,
a lucskos és rejtelmes gépezet
hogyan szolgál... ó miért? s a rettentő virág
nem nyílik még husodban tán a rák.

Költő:

Születtem. Tiltakoztam. S mégis itt vagyok,
Felnőttem. S kérdezed: miért? hát nem tudom.
Szabad szerettem volna lenni mindig
s örök kísértek végig az uton.

A Hang:

Jártál szellőtől fényes csúcsokon,
s láttál, ha este jött, a hegyre töppedt
bokrok közt térdepelni egy jámbor őz-sutát;
láttál napfényben álló fatörzsön gyantacsöppet,
s mezítlén ifju asszonyt folyóból partra lépni
s egyszer kezedre szállt egy nagy szarvasbogár...

Költő:

Rabságból ezt se látni már.
Hegy lettem volna, vagy növény, madár...
vigasztaló, pillangó gondolat,
tünő istenkedés. Segítség szabadság,
ó hadd leljem meg végre honnomat!

A csúcsot újra, erdőt, asszonyt és bokrokat,
a lélek szélben égő szárnyait!
És megszületni újra új világra,
mikor arany gőzök közül vakít
s új hajnalokra kél a nap világa.

Még csönd van, csönd, de már a vihar lehell,
érett gyümölcsök ingnak az ágakon.
A lepkét könnyü szél sodorja, száll.
A fák között már fuvall a halál.

És már tudom, halálra érek én is,
emelt s leejt a hullámzó idő;
rab voltam és magányom lassan
növekszik, mint a hold karéja nő.

Szabad leszek, a föld feloldoz,
s az összetört világ a föld felett
lassan lobog. Az írotáblák elrepedtek.
Szállj fel, te súlyos szárnyú képzelet!

A Hang:

Ring a gyümölcs, lehull, ha megérik;
elnyugtat majd a mély, emlékkal teli föld.
De haragod füstje még szálljon az égig,
s az égre írj, ha minden összetört!

1943 márc. 15

Tétova óda

Mióta készülök, hogy elmondjam neked
szerelmem rejtett csillagrendszerét;
egy képben csak talán, s csupán a lényeket.
De nyüzsgő s áradó vagy bennem mint a lét
és néha meg olyan, oly biztos és örök,
mint kőben a megkövesült csigaház.
A holdtól cirmos éj mozdul fejem fölött
s zizzelve röppenő kis álmokat vadász.
S még mindig nem tudom elmondani neked,
mit is jelent az nékem, hogyha dolgozom,
óvó tekinteted érzem kezem felett.
Hasonlat mit sem ér. Felötlik s eldobom.
És holnap az egészet újra kezdem,
mert annyit érek én, amennyit ér a szó
versemben s mert ez addig izgat engem,
míg csont marad belőlem s néhány hajcsomó.
Fáradt vagy s én is érzem, hosszú volt a nap, -
mit mondjak még? a tárgyak összenéznek
s téged dicsérnek, zeng egy fél cukordarab
az asztalon és csöppje hull a méznek
s mint színarany golyó ragyog a teritőn,
s magától csendül egy üres vizespohár.
Boldog, mert véled él. S talán lesz még időm,
hogy elmondjam milyen, mikor jöttödre vár.
Az álom hullongó sötétje meg-megérint,
elszáll, majd visszatér a homlokodra,
álmos szemed búcsúzva még felémint,
hajad kibomlik, szétterül lobogva,
s elalszol. Pillád hosszú árnya lebben.
Kezed párnámra hull, elalvó nyírfaág,
de benned alszom én is, nem vagy *más* világ.
S idáig hallom én, hogy változik a sok
rejtelmes, vékony, bölcs vonal
hús tenyeredben.

1943 máj. 26

Kolumbusz

„In Nomine Domini Nostri Jhesu Christi”
így kezdte régen s most nem ér rá naplót írni.
A könyvben szél lapoz. Otthagyja, másra gondol,
fölötte vad, feszes, nagykarmu ég dorombol.

Kolumbusz szétvetett lábakkal áll s az éjben
négy lázadó kuporg az árbocok tövében,
s hintál a nagy hajó és zeng a sok vitorla.

Tévedne Rodrigo? Lehet... S szűk lesz a torka.
Dehát a fücsomók nem földközelt mutatnak?
és láttam én magam, madárraj szállt nyugatnak,
tegnap meg egy galamb.

S „föld! föld!” - üvölt a hang.

És péntek volt, két óra és sötét a hajnal,
„Laudetur” - mormolták s álltak levett kalappal.

1943 jún. 1

Ifjuság

Mikor Kolumbusz a zsvajgó partra lépett
s követték társai, az ittas tengerészek,
szagos szél támadt és lábához hullt egy fészek,
s egy zöld majom szaladt feléje s rázta öklét:
érezte már, hogyan kezdődik az öröklét.
Megvillant nagy szeme, fáradt szemhéja égett.
Legyintett. S hátraszólt valami semmiséget.

1943 máj. 29

A félelmetes angyal

A félelmetes angyal ma láthatatlan
és hallgat bennem, nem sikolt.
De nesz hallatszik, felfigyelsz,
csak annyi, mintha szöcske pattan,
szétnézel s nem tudod ki volt.
Ő az. Csak újra óvatos ma. Készül.
Védj meg, hiszen szeretsz. Szeress vitézül.
Ha vélem vagy, lapul, de bátor
mihelyt magamra hagysz. Kikél a lélek
aljából és sikongva vádol.
Az örület. Úgy munkál bennem, mint a mérég
s csak néha alszik. Bennem él,
de rajtam kívül is. Mikor fehér
a holdas éj, suhogó saruban
fut a réten s anyám sírjában is motoz.
Érdemes volt-e? - kérdi tőle folyton
s felveri. Suttog neki, lázítva, fojtón:
megszülted és belehaltál!
Rámnéz néha s előre letépi a naptár
sorjukra váró lapjait.
Már tőle függ örökre
meddig s hová. Szava
mint vízbe kő, hullott szivembe
tegnap éjszaka
gyűrűzve, lengve és pörögve.
Nyugodni készülődtem épen,
te már aludtál. Meztelen
álltam, mikor megjött az éjben
s vitázni kezdett halkán itt velem.
Valami furcsa illat szállt s hideg
lehellet ért fülön. „Vetkezz tovább! -
így bíztatott, - ne védjen bőr sem,
nyers hús vagy úgyis és pucér ideg.
Nyúzd meg magad, hiszen bolond,
ki bőrével, mint börtönével henceg.
Csak látszat rajtad az, no itt a kés,
nem fáj, egy pillanat csupán, egy szisszenés!”

S az asztalon felébredt s villogott a kés.

1943 aug. 4

Páris

A Boulevard St Michel s a Rue
Cujas sarkán egy kissé lejt a járda.
Nem hagytalak el gyönyörű
vad ifjuságom, hangod mintha tárna
visszhangzana, szívemben szól ma még.
A Rue Monsieur le Prince sarkán lakott a pék.

S balról, a park nagy fái közt
az egyik úgy sárgált az égre, mintha
előre látná már az ősz.
Szabadság, hosszucombu drága nimfa,
aranyló alkonyatba öltözött,
bujkál-e még a fátylas fák között?

Mint hadsereg vonult a nyár,
port vert az úton és dobolva izzadt,
hús pára szállt utána már
s kétoldalt szerteszét lengett az illat.
Délben még nyár volt s délután esős
homlokkal vendégségbe jött az édes ősz.

Úgy éltem akkor, mint gyerek,
kedvemre, s úgy is, mint tudóskodó
öreg, ki tudja már: a föld kerek.
Zöld voltam még s szakállam mint a hó.
Sétáltam és kinek volt gondja rá?
Később leszálltam én a forró föld alá.

Hol vagytok ó, felzengő állomások:
CHÂTELET - CITÉ - St MICHEL - ODÉON!
s DENFERT-ROCHEREAU, - úgy hangzol mint egy átok.
Térkép virágzott foltos nagy falon.
Hol vagytok ó! - kiáltok. Hallgatózom.
És zúgni kezd a testszag és az ózon.

S az éjszakák! az éji vándorút
a végekről a Quartier felé!
Páris felett a furcsán elborult
hajnal mégegyszer felszürkéllik-é
mikor a versírástól részegen
és félig alva már aludni vetkezem?

Ó, visszatérni, tűnő életem
nehéz sodrából lesz-e még erőm?
A lent bűzölgő olcsó étterem
macskája pázzott fönt a háztetőn.
Hogy nyávogott! Mégegyszer hallom-é?
Akkor tanultam meg, hogy hajdanán milyen
ricsajban úszhatott a hold alatt Noé.

1943 aug. 14

A mécsvirág kinyílik

A mécsvirág kinyílik
s a hűnyó láthatárnak
könyörg a napraforgó;
a tücskök már riszálnak,
odvában dong a dongó
s álmos kedvét a bársony
estében égre írta
egy röppenő pacsirta;
s ott messzebb, kint a réten,
a permeteg sötétben
borzong a félreugró
nyulak nyomán a fűszál,
a nyír ezüstös ingben
immár avarban kószál,
s holnap vidékeinken
újából a sárga ősz jár.

1943 aug. 26

Nyugtalan éj

Egy kácsa ölyvvel álmodott s most felriad,
totyog, farát mozgatja, meg-megáll,
majd hármát hápog és elalszik újra,
de már a pelyhes csöndet szertedúlta.
Sötét szél ébred borzas ég alatt
és álmokat fodrozva átszalad
lélekző ólak, istállók felett,
s ficánkol alvó kiscsikók helyett.
Susogni kezd, mi eddig néma volt,
lassan leszáll s az alvó bodza sűrű,
fehérlő illatában ring a hold.

1943 szept. 12

Mint észrevétlenül

Mint észrevétlenül álomba hull az ember,
úgy hull az ifjúkorból a férfikorba át;
már multja van s leül szemközt komoly szeszekkel
s apányi lett körötte már egyre több barát.

Apa és kistia most együtt látogatják,
s a kisfiú lesz lassan, ki jobban érti őt,
ki érti még lobos szívének sok kalandját,
s kijátsszák lent a padlón a hintázó időt.

De mégis néhanap felnőtként pénzt keres már,
megrendelésre fordít, eladja verseit,
már szerződést bogoz, számolgat és protestál,
s megélni néki is csak a *mellékes* segít.

Sikerre nem kacsint, mert tudja, egyremegy,
e hölgy kegyeltje az lesz, ki jókor érkezett; -
kedvence már a mák s a bíborhúsu meggy,
a bús kamaszt igéző méz és dió helyett.

És tudja, nyáron is lehullhat egy levél,
hiába táncol és csal a forró emberész,
s minden megméretik, ha egyszer majd nem él;
sportbajnok nem lehet már, sem kóbor tengerész,

de megtanulta, hogy fegyver s szerszám a toll,
s ugyancsak nyaktörő az, ha méltón peng a lant,
s hogy eljut így is ő mindenhová, ahol
mezítlen él a szándék és perzsel a kaland.

És míg tollára dől, a gyermekekre gondol,
és nincs nehéz szívében most semmiféle gőg,
mert értük dolgozik, akár a néma portól
csikorgó gyárban élők s műhelyben görnyedők.

1943 nov. 15

Ötödik Ecloga

Töredék

Bálint György emlékére

Drága barátom, hogy dideregtem e vers hidegétől,
hogy rettegtem a szót, ma is elmenekültem előle.
Félsorokat róttam.

Másról, *másról* igyekeztem
írni, hiába! az éj, ez a rémes, rejtekező éj
rámszól: róla beszélj.

És felriadok, de a hang már
hallgat, akár odakint Ukrajna mezőin a holtak.
Eltűntél.

S ez az ősz se hozott hírt rólad.

Az erdőn
ujra suhog ma a tél vad jóslata, húznak a súlyos
fellegek és hóval teli újra megállnak az égen.
Élsz-e, ki tudja?

ma már én sem tudom, én se dühöngök,
hogyha legyintenek és fájdalmasan elfödik arcuk.
S nem tudnak semmit.

De te élsz? S csak megsebesültél?
Jársz az avarban az erdei sár sűrű illata közt, vagy
illat vagy magad is?

Már szálldos a hó a mezőkön.
Eltűnt, - koppan a hír.

És dobban, dermed a szív bent.
Két bordám közt már feszülő, rossz fájdalom ébred,
reszket ilyenkor s emlékemben oly élesen élnek
régmondott szavaid s úgy érzem testi valódat,
mint a halottakét -

Mégsem tudok írni ma rólad!

1943 nov. 21

Nem tudhatom...

Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent,
nekem szülőházam itt e lángoktól ölelt
kis ország, messzeringó gyerekkorom világa.
Belőle nőtem én, mint fatörzsből gyöngé ága
s remélem, testem is majd e földbe süpped el.
Itthon vagyok. S ha néha lábamhoz térdepel
egy-egy bokor, nevét is, virágát is tudom,
tudom, hogy merre mennek, kik mennek az uton,
s tudom, hogy mit jelenthet egy nyári alkonyon
a házfalakról csorgó, vöröslő fájdalom.
Ki gépen száll fölébe, annak térkép e táj,
s nem tudja, hol lakott itt Vörösmarty Mihály;
annak mit rejt e térkép? gyárat s vad laktanyát,
de nékem szöcskét, ökröt, tornyot, szelíd tanyát;
az gyárat lát a látcsón és szántóföldeket,
míg én a dolgozót is, ki dolgáért remeg,
erdőt, füttyös gyümölcsöst, szállót és sírokat,
a sírok közt anyókát, ki halkán sírogat,
s mi főntről pusztítandó vasút, vagy gyárüzem,
az bakterház s a bakter előtte áll s üzen,
piros zászló kezében, körötte sok gyerek,
s a gyárak udvarában komondor hempereg;
és ott a park, a régi szerelmek lábnyoma,
a csókok íze számban hol méz, hol áfonya,
s az iskolába menvén, a járda peremén,
hogy ne feleljek aznap, egy kőre léptem én,
ím itt e kő, de főntről e kő se látható,
nincs műszer, mellyel mindez jól megmutatható.

Hisz bűnösök vagyunk mi, akár a többi nép,
s tudjuk miben vétkeztünk, mikor, hol és mikép,
de élnek dolgozók itt, költők is büntelen,
és csecsszopók, akikben megnő az értelem,
világít bennük, őrzik, sötét pincékbe bújva,
míg jelt nem ír hazánkra újból a béke ujja,
s fojtott szavunkra majdan friss szóval ők felelnek.

Nagy szárnyadat borítsd ránk virrasztó éji felleg.

1944 jan. 17

Gyerekkor

Már mozdulatlanul lapult az indián,
de izgalom szaladt még sziszegve fönt a fán,
s a szél forgatta még a puskaporszagot.
Egy megrémült levélen két vércsöpp csillogott,
s a törzsön szédelegve tornázott egy bogár.
Rézbőrü volt az alkony. És hősi a halál.

1944 jan. 25

Nem bírta hát...

Dési Huber István emlékére

Nem bírta hát tovább a roncsolt szív s tüdő
a multat és e bomlott éveken
virrasztó gondokat, hitet, csalódást,
nem bírta más, csupán az értelem,

s az bírta volna még. De megszökött a test,
szived megállt, a festék megmeredt,
üres marad a karton és a vászon,
kezed nem méléz már a lap felett;

árván maradt világod és világunk,
sötéten színes, fölmért s tág világ;
bivaly, ló, munkás, költő sír utánad
s a dési templom és a dési fák.

A sorsod ellenére voltál mester
és példakép. Hivó, igaz, okos;
a munkáló idő emel ma már,
hiába omlik rád sír földje most,

a dolgozók nehézkes népe feldobott, -
csodálatos roncsát a szörnyü tenger,
hű voltál hozzá s hozzád az kegyetlen,
de megtanul majd s többé nem felejt el.

S ha megtanult, úgy látja majd, ahogy te,
a külvárost, a tájat, társait;
mindegy, koporsót, korsót mond a kép,
vagy tűzfalat, mert minden arra int:

„Ember vigyázz, figyeld meg jól világod:
ez volt a mult, emez a vad jelen, -
hordozd szivedben. Éld e rossz világot
és mindig tudd, hogy mit kell tenned érte,
hogy más legyen.”

1944 febr. 29

Papírszeletek

Engedj

Engedj meghalnom, Édes!
És gyujts majd nagy tüzet, éhes
lángokkal égess meg! égess!
Engedj meghalnom, Édes!

Virág

Most mentél el, öt perce sincs,
öt perce nem vagy már velem.

De látod ez a szerelem,
ez a lidérccláng, ez az ármány
a karcsu képzelet
e fürtös vadvirága.

Most mentél el s már újra megcsodálnám
bokád fölött a drága,
jólismert kék eret.

Kis nyelvten

Én *én* vagyok magamnak
s néked én *te* vagyok,
s te *én* vagy magadnak,
két külön hatalom.
S ketten *mi* vagyunk.
De csak ha vállalom.

Tél

Hóbefagyott levelet
kaparász dideregve a szellő.
Duzzadt, mint tele zsák:
hóval telik újra a felhő.
Nincsen csillag, a fák
feketéllő törzse hatalmas.
Mefagy az őz nyoma is.
Készül le a völgybe a farkas.

Halott

Hogy megnőtt a halott,
lábujja eléri az ágyfát.
Fekszik, mint aki most,
most érte el élete vágyát.

Kisfiú

Ordít a napfényben.
Üstöke bronz, szeme láng.
Csak neki szolgál már
rég a fehér elefánt.

Hasonlat

Fázol? olyan vagy, mint
hóval teli bokron az árva madárfütty.

Mese

Csendesen alszik a hegy
kicsi barlangjában a béke;
még csecsemőnyi csupán,
szelíd őz szoptatja naponta
s rejteni szép hálót
fon a pók a bejárat elébe.

Éjtszaka

Fekszik a test, de a sok
lebegő árny áll a falaknál.
Jár a zsebóra, mereng
a pohár víz, hallgat a naptár.

Erdő

A lomb között arany kard,
napfény zuhant át,
megsebzett egy fatörzset
s az halkán sírni kezdett
aranylófényü gyantát.

1941-1944

Ó, régi börtönök

Ó, régi börtönök nyugalma, szép
és régimódi szenvedés, halál,
költőhalál, fennkölt és hősi kép,
tagolt beszéd, mely hallgatót talál, -
mily messzi már. A semmiségbe lép,
ki most mozdulni mer. A köd szitál.
A valóság, mint megrepedt cserép,
nem tart már formát és csak arra vár,
hogy szétdobhassa rossz szilánkjait.
Mi lesz most azzal, aki míg csak él,
amíg csak élhet, formában beszél
s arról, mi *van*, - ítélni így tanít.

S tanítna még. De minden szétesett.
Hát ül és néz. Mert semmit sem tehet.

1944 márc. 27

Zsivajgó pálmafán

Zsivajgó pálmafán
ülnék legszívesebben,
didergő földi testben
kuporgó égi lélek.

Tudós majmok körében
ülhetnék fenn a fán
és éles hangjuk fényes
záporként hullna rám;

tanulnám dallamuk
és vélük zengenék,
csodálkoznék vidáman,
hogyan orruk és faruk
egyforma kék.

És óriás nap égne
a megszállt fák felett,
s szégyenleném magam
az emberfaj helyett;

a majmok értenének,
bennük még ép az elme,
s talán ha köztük élnék,
nekem is megadatnék
a jó halál kegyelme.

1944 ápr. 5

Sem emlék, sem varázslat

Eddig úgy ült szívemben a sok, rejtett harag,
mint alma magházában a négerbarna mag,
és tudtam, hogy egy angyal kísér, kezében kard van,
mögöttem jár, vigyáz rám s megvéd, ha kell, a bajban.
De aki egyszer egy vad hajnalon arra ébred,
hogy minden összeomlott s elindul mint kísértet,
kis holmiját elhagyja s jóformán meztelen,
annak szép, könnyüléptű szívében megterem
az érett és tünődő kevésszavú alázat,
az másról szól, ha lázad, nem önnön érdekéről,
az már egy messzefénylő, szabad jövő felé tör.

Semmi se volt s nem is lesz immár sosem nekem,
merengj el hát egy percre e gazdag életen;
szívemben nincs harag már, bosszú nem érdekel,
a világ újraépül, - s bár tiltják énekem,
az új falak tövében felhangzik majd szavam;
magamban élem át már mindazt, mi hátravan,
nem nézek vissza többé s tudom, nem véd meg engem
sem emlék, sem varázslat, - baljós a menny felettem;
ha megpillantsz, barátom, fordulj el és legyints.
Hol azelőtt az angyal állt a karddal, -
talán most senki sincs.

1944 ápr. 30

A bujdosó

Az ablakból egy hegyre látok,
engem nem lát a hegy;
búvok, tollamból vers szivárog,
bár minden egyre megy;
s látom, de nem tudom mivégre
a régimódi kegy:
mint hajdan, hold leng most az égre
s virágot bont a meggy.

1944 máj. 9

Majális

A hangraforgó zeng a fű között,
s hördül, liheg, akár egy üldözött,
de üldözők helyett a lányok
kerítik, mint tüzes virágok.

Egy lányka térdrehull, lemezt cserél,
a háta barna, lába még fehér,
a rossz zenén kis lelke fellebeg
s oly szürke, mint ott fönt a fellegek.

Fiúk guggolnak és parázslanak,
az ajkukon ügyetlen szép szavak,
duzzasztja testük sok kicsiny siker
s nyugodtan ölnék, majd ha ölni kell.

Lehetnének talán még emberek,
hisz megvan bennük is, csak szendereg
az emberséghez méltó értelem.
Mondjátok hát, hogy nem reménytelen.

1944 máj. 10

Álomi táj

Clemens Brentano emlékének

Ha az éjszaka korma lecsöppen,
ha lehervad az alkonyi, égi szeszély:
fonogatja fölöttem a mélyvízi csöndben
csillagkoszorúit az éj.

Ha a hold feje vérzik az égen
s gyűrűző köröket ver a tóban a fény:
átkelnek az árnyak a sárga vidéken
s felkúsznak a domb peremén.

S míg táncra libegnek az erdőn,
toppantva, riadtszivü fészkek alatt,
lengő levelek szeme nézi merengőn
a tükörrre csapó halakat.

Majd hirtelenül tovalebben,
nagy szárnyakon úszik az álomi táj;
sodródik a felleges égen ijedten
egy féleleműzte madár,

s a magány szelidebb a szivemben
s rokonabb a halál.

1943 okt. 27 - 1944 máj. 16

Töredék

Oly korban éltem én e földön,
mikor az ember úgy elaljasult,
hogy önként, kéjjel ölt, nemcsak parancsra,
s míg balhitekben hitt s tajtékozott téveteg,
befonták életét vad kényszerképzetek.

Oly korban éltem én e földön,
mikor besúgni érdem volt s a gyilkos,
az áruló, a rabló volt a hős, -
s ki néma volt netán s csak lelkesedni rest,
már azt is gyűlölték, akár a pestisest.

Oly korban éltem én e földön,
mikor ki szót emelt, az bujhatott,
s rághatta szégyenében ökleit, -
az ország megvadult s egy rémes végzetten
vigyorgott vértől és mocsoktól részegen.

Oly korban éltem én e földön,
mikor gyermeknek átok volt az anyja,
s az asszony boldog volt, ha elvetélt,
az élő írigylé a férges síri holtat,
míg habzott asztalán a sűrű méregoldat.

.....

Oly korban éltem én e földön,
mikor a költő is csak hallgatott,
és várta, hogy talán megszólal újra -
mert méltó átkot itt úgysem mondhatna más, -
a rettentő szavak tudósa, Éσαιás.

.....

1944 máj. 19

Levél a hitveshez

A mélyben néma, hallgató virágok,
üvölt a csönd fülemben s felkiáltok,
de nem felelhet senki rá a távol,
a háborúba ájult Szerbiából
s te messze vagy. Hangod befonja álmom,
s szivemben nappal újra megtalálom, -
hát hallgatók, míg zsong körém felállván
sok hűvös érintésü büszke páfrány.

Mikor láthatlak újra, nem tudom már,
ki biztos voltál, súlyos, mint a zsoltár,
s szép mint a fény és oly szép mint az árnyék,
s kihez vakon, némán is eltalálnék,
most bujdokolsz a tájban és szememre
belülről lebbensz, így vetít az elme;
valóság voltál, álom lettél újra,
kamaszkorom kútjába visszahullva

féltékenyen vallatlak, hogy szeretsz-e?
s hogy ifjúságom csúcán, majdán, egyszer,
a hitvesem leszel, - remélem újra
s az éber lét útjára visszahullva
tudom, hogy az vagy. Hitvesem s barátom, -
csak messze vagy. Túl három vad határon.
S már őszül is. Az ősz is ittfelejt még?
A csókjainkról élesebb az emlék;
csodákban hittem s napjuk elfeledtem,
bombázó rajok húznak el felettem;
szemed kékjét csodáltam épp az égen,
de elborult s a bombák fönt a gépben
zuhanni vágytak. Ellenükre élek, -
s fogoly vagyok. Mindent, amit remélek
fölmértem s mégis eltalálok hozzád;
megjártam érted én a lélek hosszát, -

s országok útjait; bíbor parázson,
ha kell zuhanó lángok közt varázslom
majd át magam, de mégis visszatérek;
ha kell szívós leszek, mint fán a kéreg,
s a folytonos veszélyben, bajban élő
vad férfiak fegyvert s hatalmat érő
nyugalma nyugtat s mint egy hűvös hullám:
a kétszerkettő józansága hull rám.

1944 aug. - szept. Bor

Hetedik Ecloga

Látod-e, esteledik s a szögesdróttal beszegett, vad
tölgykerítés, barak oly lebegő, felszívja az este.
Rabságunk keretét elereszti a lassu tekintet
és csak az ész, csak az ész, az tudja, a drót feszülését.
Látod-e drága, a képzelet itt, az is így szabadul csak,
megtöretett testünket az álom, a szép szabadító
oldja fel és a fogolytábor hazaindul ilyenkor.
Rongyosan és kopaszon, horkolva repülnek a foglyok,
Szerbia vak tetejéről búvó otthoni tájra.
Búvó otthoni táj! Ó, megvan-e még az az otthon?
Bomba sem érte talán? s *van*, mint amikor bevonultunk?
És aki jobbra nyöszörg, aki balra hever, hazatér-e?
Mondd, van-e ott haza még, ahol értik e hexametert is?

Ékezetek nélkül, csak sort sor alá tapogatva,
úgy írom itt a homályban a verset, mint ahogy élek,
vaksin, hernyóként araszolgatván a papíron;
zseblámpát, könyvet, mindent elvettek a *Lager*
őrei s posta se jön, köd száll le csupán barakunkra.
Rémhírek és férgek közt él itt francia, lengyel,
hangos olasz, szakadár szerb, méla zsidó a hegyekben,
szétdarabolt, lázas test s mégis *egy* életet él itt, -
jóhírt vár, szép asszonyi szót, szabad emberi sorsot,
s várja a véget, a sűrű homályba bukót, a csodákat.

Fekszem a deszkán, férgek közt fogoly állat, a bolhák
ostroma meg-megujúl, de a légsereg elnyugodott már.
Este van, egy nappal rövidebb, lásd, újra a fogság
és egy nappal az élet is. Alszik a tábor. A tájra
rásüt a hold s fényében a drótok újra feszülnek,
s látni az ablakon át, hogy a fegyveres őrszemek árnya
lépdel a falra vetődve az éjszaka hangjai közben.

Alszik a tábor, látod-e drága, suhognak az álmok,
horkan a felriadó, megfordul a szűk helyen és már
újra elalszik s fénylik az arca. Csak én ülök ébren,
félígszítt cigarettát érzek a számban a csózkod
íze helyett és nem jön az álom, az enyhétadó, mert
nem tudok én meghalni se, élni se nélküled immár.

1944 aug. Bor

Nyolcadik Ecloga

Költő:

Üdvözlégy, jól bírod e vad hegyi úton a járást
szép öregember, szárny emel-é, avagy üldöz az ellen?
Szárny emel, indulat úz s a szemedből lobban a villám,
üdvözlégy, agg férfi, látom már, hogy a régi
nagyharagú próféták egyike vagy, de melyik, mondd?

Próféta:

Hogy melyik-é? Náhum vagyok, Elkós városa szült és
zengtem a szót asszír Ninivé buja városa ellen,
zengtem az isteni szót, a harag teli zsákja valék én!

Költő:

Ismerem ős dühödöt, mert fennmaradott, amit írtál.

Próféta:

Fennmaradott. De a bűn szaporább, mint annak előtte,
s hogy mi a célja az Úrnak, senkise tudja ma sem még.
Mert megmondta az Úr, hogy a bő folyamok kiapadnak,
hogy megroggyan a Kármel, a Básán és a Libánon
dísze lehervad, a hegy megrendül, a tűz elemészt majd
mindent. S úgy is lőn.

Költő:

Gyors nemzetek öldösik egymást,
s mint Ninivé, úgy meztelenül le az emberi lélek.
Mit használtak a szózatok és a falánk, fene sáskák
zöld felhője mit ért? hisz az ember az állatok alja!
Falhoz verdesik itt is, amott is a pötty csecsemőket,
fáklya a templom tornya, kemence a ház, a lakója
megsül benne, a gyártelepek fölszállnak a füstben.
Égő néppel az utca rohan, majd bűgva elájul,
s fortyan a bomba nagy ágya, kiröppen a súlyos ereszték
s mint legelőkön a marhalepény, úgy megsugorodva
szertehevernek a holtak a város téerein, ismét
úgy lőn minden, ahogy te megírtad. Az ősi gomolyból
mondd, mi hozott most mégis e földre?

Próféta:

A düh. Hogy az ember
ujra s azóta is árva az emberforma pogányok
hadseregében. - S látni szeretném újra a bűnös
várad elestét s mint tanu szólni a kései kornak.

Költő:

Már szóltál. S megmondta az Úr régen szavaidban,
hogy jaj a prédával teli várak, ahol tetemekből
épül a bástya, de mondd, évezredek óta lehet, hogy
így él benned a düh? ilyen égi, konok lobogással?

Próféta:

Hajdan az én torz számat is érintette, akárcsak
bölc Izaiásét, szénnel az Úr, lebegő parazsával
úgy vallatta a szívem; a szén izzó, eleven volt,
angyal fogta fogóval s: „nézd, imhol vagyok én, hívj
engem is el hirdetni igédet”, - szóltam utána.
És akit egyszer az Úr elküldött, nincs kora annak,
s nincs nyugodalma, a szén, az az angyali, égeti ajkát.
S mennyi az Úrnak, mondd, ezer év? csak pille idő az!

Költő:

Mily fiatal vagy atyám! irigyellek. Az én kis időmet
mérném szörnyü korodhoz? akár vadsodru patakban
gömbölyödő kavicsot, már koptat e röpke idő is.

Próféta:

Csak hiszed. Ismerem újabb verseid. Éltet a méreg.
Próféták s költők dühe oly rokon, étek a népnek,
s innivaló! Élhetne belőle, ki élni akar, míg
eljön az ország, amit ígért amaz ifju tanítvány,
rabbi, ki bétöltötte a törvényt és szavainkat.
Jöjj hirdetni velem, hogy már közelít az az óra,
már születőben az ország. Hogy mi a célja az Úrnak, -
kérdém? lásd az az ország. Útrakelünk, gyere, gyűjtsük
össze a népet, hozd feleséged s mess botokat már.
Vándornak jó társa a bot, nézd, add ide azt ott,
az legyen ott az enyém, mert jobb szeretem, ha göcsörtös.

1944 aug. 23 Bor

Erőltetett menet

Bolond, ki földre rogyván fölkel és újra lépked,
s vándorló fájdalomként mozdít bokát és térdet,
de mégis útnak indul, mint akit szárny emel,
s hiába hívja árok, maradni úgyse mer,
s ha kérdezed, miért nem? még visszaszól talán,
hogy várja őt az asszony s egy bölcsebb, szép halál.
Pedig bolond a jámbor, mert ott az otthonok
fölött régóta már csak a perzselt szél forog,
hanyattfeküdt a házfal, eltört a szilvafa,
és félelemtől bolyhos a honni éjszaka.
Ó, hogyha hinni tudnám: nemcsak szívemben hordom
mindazt, mit érdemes még, s van visszatérni otthon;
ha volna még! s mint egykor a régi hús verandán
a béke méhe zöngne, míg hül a szilvalekvár,
s nyárvégi csönd napozna az álmos kerteken,
a lomb között gyümölcsök ringnának nesztelen
és Fanni várna szökén a rőt sövény előtt
s árnyékot írna lassan a lassu délelőtt,
de hisz lehet talán még! a hold ma oly kerek!
Ne menj tovább, barátom, kiálts rám! s fölkelek!

1944 szept. 15, Bor

A la recherche

Régi, szelíd esték, ti is emlékké nemesedtek!
Költőkkel s fiatal feleségekkel koszorúzott
tündöklő asztal, hova csúszol a multak iszapján?
hol van az éj, amikor még vígan szürkebarátot
ittak a fürge barátok a szépszemü karcsu pohárból?

Verssorok úsztak a lámpák fénye körül, ragyogó, zöld
jelzők ringtak a metrum tajtékos taraján és
éltek a holtak s otthon voltak a foglyok, az eltűnt
drága barátok, verseket írtak a rég elesettek,
szívükön Ukrajna, Hispánia, Flandria földje.

Voltak, akik fogukat csikorítva rohantak a tűzben,
s harcoltak, csak azért, mert ellene mitse tehettek,
s míg horkolva aludt körülöttük a század a mocskos
éj fedezéke alatt, a szobájuk járt az eszükben,
mely sziget és barlang volt nekik e társadalomban.

Volt, ahová lepecsételt marhakocsikban utaztak,
dermedten s fegyvertelen álltak az aknamezőkön,
s volt, ahová önként mentek, fegyverrel a kézben,
némán, mert tudták, az a harc, az az ő ügyük ott lenn, -
s most a szabadság angyala őrzi nagy álmuk az éjben.

S volt ahová... mindegy. Hova tüntek a bölcs borozások?
szálltak a gyors behívók, szaporodtak a verstöredékek,
és szaporodtak a ráncok a szépmosolyú fiatal nők
ajka körül s szeme alján; elnehezdedtek a tündér-
léptü leányok a háboru hallgatag évei közben.

Hol van az éj, az a kocsma, a hársak alatt az az asztal?
és akik élnek még, hol vannak a harcratiportak?
hangjuk hallja szívem, kezem őrzi kezük szorítását,
művük idézgetem és torzóik aránya kibomlik,
s mérem (néma fogoly), - jajjal teli Szerbia ormán.

Hol van az éj? az az éj már vissza se jó soha többé,
mert ami volt, annak más távlatot ad a halál már. -
Ülnek az asztalnál, megbujnak a nők mosolyában
és beleisznak majd poharunkba, kik eltemetetlen,
távoli erdőkben s idegen legelőkön alusznak.

1944 aug. - szept. Bor